

Z ZEBRANIA NAUKOWEGO KATEDRY EKONOMIKI I ORGANIZACJI GOSPODARSTW ROLNICZYCH SGGW

W dniu 19. I. 1962 r. w Katedrze Ekonomiki i Organizacji Gospodarstw Rolniczych SGGW odbyło się zebranie naukowe poświęcone badaniom wpływu mechanizacji na koszty w gospodarstwie rolnym. Podstawą do dyskusji był referat wygłoszony przez mgr Z. Kierula, oparty o wyniki uzyskane z badań przeprowadzonych przez Katedrę w Rolniczym Zakładzie Doświadczalnym SGGW w Oborach.

Referat składa się z dwu części. Część pierwsza, zasadnicza, poświęcona była metodyce badań wpływu mechanizacji na koszty, część druga omawiała na podstawie trzyletnich badań wpływ, jaki na koszty wywarła mechanizacja gospodarstwa. Na wstępie referent wskazał luki, jakie istnieją dotychczas w naszym instrumencie badawczym służącym do określania efektów powodowanych przez mechanizację.

Jedną z tych luk jest brak właściwych mierników, którymi można by posługiwać się przy określaniu poziomu mechanizacji gospodarstwa. Nie można zmierzyć w gospodarstwie zjawiska, jakim jest mechanizacja procesów produkcyjnych, a to z kolei uniemożliwia dokonanie właściwej klasyfikacji gospodarstw i badanie zjawisk pochodnych. Dotychczas stosowane mierniki są niewystarczające do tego rodzaju badań i okazują się szczególnie zawodne przy porównywaniu gospodarstw różniących się kierunkami produkcyjnymi, intensywnością i strukturą produkcji. Pewnego wypełnienia tej luki podjął się na omawianym zebraniu doc. dr T. Nowacki podając doniesienie naukowe poświęcone metodom obliczania stopnia mechanizacji poszczególnych procesów produkcyjnych i indeksów mechanizacji dla całych gospodarstw lub większych zbiorowisk. Przedstawiona metoda spotkała się z żywym zainteresowaniem zebranych.

Dalsze trudności w prowadzeniu badań nad efektywnością mechanizacji wynikają z braku możliwości wyłączenia wpływu, jaki na wynik wywierają czynniki uboczne, nie związane z mechanizacją procesów produkcyjnych. Referent postawił sobie za cel podać możliwie prostą metodę oceny wpływu mechanizacji na gospodarstwo. W proponowanym rozwiązaniu referent wyszedł z założenia, że maszyny są tylko jednym ze środków pracy, w przeciwieństwie do przedmiotów pracy nie wpływają więc w sposób bezpośredni na wielkość produkcji. Ich niewątpliwym pośrednim wpływem na rozmiary produkcji na obecnym etapie mechanizacji, przy dzisiaj stosowanej w naszym kraju agrotechnice i przy obecnym poziomie rozwoju naszego aparatu badawczego jest trudny do stwierdzenia w sposób konkretny. Na tle tych założeń referent sugeruje rozpatrywanie wpływu mechanizacji na gospodarstwa głównie na tle ponoszonych przez nie nakładów. Wystarczającym byłoby stwierdzenie tylko tendencji, jakie wykazuje produkcja w analizowanym gospodarstwie (lub gospodarstwach) bez szczegółowej analizy. Szczegółowej analizie zaleca referent podawać nakłady ponoszone przez gospodarstwo, a ponieważ pod mechanizacją procesów produkcyjnych rozumie się obecnie głównie zastępowanie pracy ludzkiej maszynami, a siły pociągowej żywej — mechaniczną — dlatego też autor sugeruje dalej rozpatrywanie tylko tej grupy nakładów, która jest zależna od sposobu wykonywania prac. Do tej grupy nakładów referent zaliczy:

1. Pełny koszt utrzymania siły roboczej (wraz z wszelkimi świadczeniami).
2. Koszt żywej siły pociągowej
3. Koszt eksploatacji ciągników i maszyn
4. Inne koszty związane ze sposobem produkcji (sznurek, energia elektryczna) nazywając je kosztami ruchu.

Zastępowanie rąk ludzkich maszynami, a żywej siły pociągowej mechaniczną może spowodować: a) zwiększenie tej grupy nakładów, b) jej zmniejszenie lub c) — zmianę poszczególnych proporcji (struktury).

W ten sposób referent wyłączył z dokładniejszej analizy te pozycje nakładów, które nie związane ze sposobem wykonywania prac utrudniałyby jedynie wnioskowanie. W analizowanym gospodarstwie grupa nakładów określona jako „koszty ruchu” stanowiła około 70% ogólnych nakładów.

W części referatu poświęconej omówieniu wpływu mechanizacji na koszty w analizowanym gospodarstwie referent wykazał, że w latach badań zanotowano wyraźny wzrost stopnia mechanizacji prac w gospodarstwie oraz dość duże zmiany w strukturze grupy kosztów określonej jako „koszty ruchu”. Miało to głównie miejsce w zastąpieniu kosztów żywej siły pociągowej kosztami eksploatacji parku maszynowego. Równocześnie zaobserwowano zmniejszenie nakładów robocizny, ponieważ jednak w latach badań zaobserwowano wyraźną tendencję wzrostu jednostkowych kosztów robocizny (o 20%) — między innymi dzięki zmianom w układzie zbiorowym — koszt robocizny nie wykazał wyraźnej tendencji zniżkowej.

Ogólnie, cała grupa „kosztów ruchu” pomimo wzrostu płac, pozostała na poziomie nie zmienionym, co przy zmianie wielkości produkcji dało wyraźną obniżkę „kosztów ruchu” na jednostkę produktu (jednostkę zbożową).

Dyskutanci byli na ogół zgodni co do konieczności uproszczenia metody oceny oddziaływania mechanizacji na gospodarstwa i z tego względu zasadniczych zastrzeżeń do przedstawionej metody nie zgłosili. Dyskusyjne okazało się raczej samo wyliczanie kosztów eksploatacji maszyn i pominięcie niektórych pozycji nakładów przy szczegółowej analizie. W dyskusji poparto również przedstawioną w referacie tezę, że niektóre nasze obawy odnośnie ujemnego wpływu kosztów stałych na rozsądnie mechanizujące się gospodarstwa duże są przedwczesne. Koszty te w przykładowo analizowanym gospodarstwie i w gospodarstwach podanych w dyskusji stanowią bowiem zaledwie 4—5% ogólnych nakładów.

Z. Kierul